

Kamila KUZIA
Politechnika Śląska
Wydział Górnictwa i Geologii
Instytut Eksploatacji Złóż

GLOBALIZACJA A ZACHOWANIE SPOŁECZNE I EKONOMICZNE POLAKÓW

Streszczenie. W artykule omówiono skutki globalizacji, widziane z perspektywy obywatela zglobalizowanego państwa. Następnie przedstawiono, na przykładach z życia codziennego, sposób spostrzegania i reagowania na niektóre skutki globalizacji przez przeciętnego Polaka. Podjęto próbę wyjaśnienia takich reakcji, szukając przyczyn w mentalności człowieka, historii i kulturze regionu, z którego pochodzi dana osoba. W rozważaniach wykorzystano wyniki badań statystycznych Centrum Badania Opinii Społecznych (CBOS).

Słowa kluczowe: globalizacja, społeczeństwo polskie, zachowania społeczne, CBOS

GLOBALIZATION, SOCIAL AND ECONOMIC BEHAVIOR POLES

Summary. This paper presents the effects of globalization, seen from the perspective of a globalized citizen of the state. Then presented, with examples from everyday life, a way of perceiving and responding to some of the effects of globalization on the average Pole. An attempt to explain such reactions, looking for the causes of human mentality, history and culture of the region of origin of the person. The article uses the survey results Public Opinion Reserch Center (CBOS).

Keywords: globalization, Polish society, social behavior, CBOS

1. Wstęp

Globalizacja to pojęcie bardzo szerokie, opisujące zjawisko wielowymiarowe i wielopłaszczyznowe. Dla ekonomistów globalizacja to ekspansja ekonomiczna ponad granicami państw, która przez zmniejszenie ograniczeń związanych z transportem i komunikacją przyczynia się do rozwoju gospodarczego, ekonomicznej niezależności oraz pogłębiania integracji między krajami. Z punktu widzenia polityka globalizacja to umacnianie stosunków międzynarodowych. Socjologowie natomiast spostrzegają globalizację jako proces, w którym bariery geograficzne, zarówno te społeczne, jak i kulturowe, tracą znaczenie przy jednoczesnym wzroście świadomości społecznej¹. Od lat naukowcy próbują wyjaśnić mechanizm działania globalizacji. Jednakże zazwyczaj analizuje się to zjawisko z punktu widzenia świata jako całości, państwa, wielkich korporacji czy międzynarodowych organizacji. Stosunkowo mało poświęca się uwagi na temat globalizacji i jej konsekwencji wynikających z kurczenia się świata do obszaru globalnej wioski dla przeciętnego Kowalskiego mieszkającego w jednym ze zglobalizowanych państw, np. w Polsce.

W niniejszym artykule poruszono kwestię zjawiska globalizacji z perspektywy przeciętnego konsumenta, obywatela, najmniejszej jednostki społeczeństwa. Autorka tekstu podjęła próbę zrozumienia i wyjaśnienia niektórych specyficznych zachowań, jakie można zaobserwować wśród Polaków. W rozważaniach odniesiono się do najnowszej historii Polski, a także wyników badań statystycznych GUS i CBOS.

2. Cechy globalizacji, korzyści i koszty

Trudno podać jednoznaczną definicję globalizacji. Różni naukowcy podchodzą do tego tematu z różnych perspektyw. W związku z tym wyróżniono wiele czynników, które zdaniem naukowców mają wpływ na proces globalizacji, na to, jak się rozwija, w jakim kierunku postępuje i jakie skutki ze sobą niesie. Jednakże jest kilka punktów wspólnych dla wszystkich tych rozważań.

Można przyjąć, że głównymi cechami globalizacji są:

- kompresja czasu i przestrzeni,
- integracja państw, przedsiębiorstw i społeczeństw,
- związek z rozwojem nauki i technologii².

¹ Rzepka A.: Globalizacja w teorii i praktyce. *Silva Rerum*, Poznań 2014, s.13-17.

² Orłowska R., Żołądkiewicz K. (red.): Globalizacja i regionalizacja w gospodarce światowej. PWE, Warszawa 2012, s. 25.

W wyniku tego powstaje globalny rynek finansowy, gwałtownie wzrasta przepływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich, a gospodarka globalna jest zdominowana przez korporacje transnarodowe.

Globalizacja przyczyniła się do rozwoju gospodarek państw, które zdecydowały się na włączenie się w proces globalizacji. Takie państwa rozwijały się średnio 2,5% szybciej niż kraje zamknięte lub mniej otwarte na globalizację³. Liberalizacja przepływów kapitałowych oraz zmniejszone bariery w inwestowaniu spowodowały wzrost zagranicznych inwestycji bezpośrednich (BIZ), które z kolei przyspieszyły wzrost gospodarczy takiego kraju. Rozwój gospodarczy przyczynił się do podniesienia poziomu życia obywateli danego państwa przez polepszenie się dostępu do czystej wody, opieki zdrowotnej, a także edukacji⁴.

Nowoczesne formy komunikacji i swobodne rozprzestrzenianie się informacji spowodowały umocnienie się demokracji i jednocześnie osłabiły wpływy niedemokratycznych reżimów.

Wciąż wzrastająca konkurencja doprowadziła do wyrównania się cen towarów, usług i kapitału. Tańsze produkty stały się powszechnie dostępne, dlatego też zmniejszył się problem głodu i biedy w krajach rozwijających się. Jednocześnie wzrosła świadomość ekologiczna, co pozytywnie odbiło się na środowisku naturalnym.

Niestety procesy globalizacji nie są w 100% pozytywne. Po pierwsze, liberalizacja handlu sprzyja rozwojowi tych sektorów gospodarek, które są konkurencyjne, pozostałe spowalnia. Wymusza to na rządach danego państwa przeprowadzenie reformy i restrukturyzacji niekonkurencyjnych sektorów gospodarki. Nie zawsze się to udaje, co może spowodować wzrost bezrobocia na skutek zamknięcia nierentownych zakładów pracy. Liberalizacja handlu przyczynia się również do eliminacji sektorów tradycyjnych, jednocześnie pozbawiając ludzi pracy i podstawowego źródła utrzymania. Praca w tych sektorach staje się nieopłacalna, a ludność, aby mogła podjąć pracę w innych sektorach, musi być odpowiednio przeszkolona⁵.

Po drugie, dla wielu krajów afrykańskich globalizacja i chaos wewnętrzny wynikający z rozpadu mocarstw kolonialnych i licznych wojen domowych odsłoniły najslabsze punkty gospodarek tychże państw. Kraje biedne i rozwijające się są bardziej podatne na zewnętrzne wpływy niż w przeszłości, co oznacza, że poszczególne państwa są w dużym stopniu zależne od zmiennych międzynarodowych rynków kapitałowych. Dodatkowo rosnąca potęga korporacji transnarodowych znacznie wpływa na globalne instytucje, jak WTO lub Bank Światowy. Może się to negatywnie odbić na interesach krajów rozwijających się⁶. W wyniku globalizacji powiększa się przepaść między najbogatszym krajem a najbiedniejszym. Na początku XX wieku stosunek dochodu realnego *per capita* między najbogatszymi

³ Ibidem, s. 32-33.

⁴ Ibidem, s. 34-35.

⁵ Czerny M.: Globalizacja a rozwój. Wybrane zagadnienia geografii społeczno-gospodarczej świata. PWN, Warszawa 2005, s. 143-209.

⁶ Ibidem, s. 36-37.

a najbiedniejszymi krajami świata wynosił 10 : 1. W 2000 roku dysproporcje powiększyły się do 60 : 1.

Największą bolączką globalizacji jest jednak podatność gospodarek państw w zglobalizowanym świecie na impulsy zewnętrzne, które potrafią spowodować problemy ekonomiczne na skalę globalną (np. kryzys w latach 2007-2008)⁷.

3. Mentalność a globalizacja

Z powyższych rozważań wynika, że istotę globalizacji można sprowadzić do rozszerzenia zakresu, zasięgu i intensywności wzajemnych wpływów, oddziaływań i współzależności w skali światowej, to jest takiej, która przekracza granice państw, regionów i kontynentów⁸. Proces globalizacji jest obecny w sferze polityki, ekonomii i kultury, ale czy jest dostrzegalny dla przeciętnego człowieka? Jak wpływa na codzienne życie obywatela państwa zglobalizowanego?

Zanim jednak zacznie się analizować skutki globalizacji widziane z perspektywy przeciętnego Polaka, należy sobie uświadomić kilka bardzo istotnych faktów z najnowszej historii Polski. Polska była jednym z krajów byłego Bloku Wschodniego, a więc była państwem socjalistycznym pod bardzo silnymi wpływami Związku Radzieckiego. Życie w tamtych czasach wykształciło w Polakach poczucie strachu⁹, kontroli przez państwo na każdej płaszczyźnie życia. Nie istniało pojęcie wolności słowa i prasy. Wszystkie media (telewizja, radio, prasa) i sztuka (muzyka, film, teatr) podlegały cenzurze, na każdym kroku można było spotkać się z szeroką propagandą ówczesnej władzy¹⁰.

Gospodarka kraju była „centralnie planowana”¹¹, swój złoty wiek przeżywało hutnictwo i górnictwo. Pozostałe sektory gospodarki rozwijały się znacznie wolniej. Władze komunistyczne nie uznawały własności prywatnej w przemyśle ani w usługach, skutkiem czego były: obniżenie efektywności i innowacyjności gospodarki, spadek poziomu usług i racjonowanie żywności¹².

Sytuacja materialna wielu z ówczesnych obywateli Polski była ciężka. Utrzymująca się wysoka inflacja, a także gospodarcza izolacja państwa Polskiego od gospodarek państw spoza Bloku Wschodniego powodowała, że w sklepach często nie można było nabyć podstawowych

⁷ Orłowska R., Żołądkiewicz K.: op.cit, s. 38.

⁸ Rzepka A.: op.cit, s. 15.

⁹ Roszkowski W.: Historia Polski 1914-2005. PWN, Warszawa 2006, s. 176, 200-204.

¹⁰ Ibidem, s. 211-213.

¹¹ Ibidem, s. 213-218.

¹² Ibidem, s. 299-301.

produktów spożywczych, higieny osobistej czy ubrań¹³. Wszelkie inne dobra, zwane dobrami luksusowymi, np. samochody, były rzadkością. Mogli sobie na nie pozwolić tylko najbardziej zaradni i bogaci obywatele. W okresie 1945-1990 większość Polaków miała bardzo niewielki kontakt z kulturą innych państw, w szczególności państw Europy Zachodniej.

Po rozpadzie Związku Radzieckiego (1988-1991 r.) i upadku muru berlińskiego (1989 r.) Polska stała się krajem demokratycznym i otworzyła się na świat, nawiązała liczne umowy i porozumienia międzynarodowe¹⁴. Przystąpiła do NATO (1999 r.) i UE (2004 r.)¹⁵. Życie Polaków uległo gwałtownej zmianie. Powszechny stał się dostęp do zaawansowanej opieki zdrowotnej, edukacji i kultury, dlatego też standard życia znacznie wzrósł. Wraz z rozwojem technologii i komunikacji nastąpiła migracja Polaków. Głównym kierunkiem podróży stały się kraje zachodnie, takie jak Wielka Brytania, Irlandia, Niemcy, USA¹⁶.

Na przestrzeni kilkudziesięciu lat Polska z zacofanego socjalistycznego kraju stała się krajem demokratycznym, które osiągało sukcesy na polu politycznym, gospodarczym i kulturowym. Jednak zmiany w mentalności społeczeństwa polskiego nie nastąpiły tak szybko.

Otwarcie polskiego rynku spowodowało wzrost zagranicznych inwestycji. Pojawiło się wiele międzynarodowych firm, takich jak McDonald, Microsoft itd. Polski konsument w przeciągu kilku lat przeskoczył z pustych sklepowych półek na półki w supermarketach i centrach handlowych pełne towaru, które uginają się pod ciężarem produktów krajowych i zagranicznych marek. Według badań rynkowych przeprowadzonych przez CBOS przeciętny Polak kieruje się przy zakupie przede wszystkim ceną i jakością (rys. 1). Zdecydowanie mniejszą wagę przykłada się do marki produktu i jej pochodzenia. Dla porównania w Niemczech czy w Dani to właśnie marka i jej pochodzenie odgrywa kluczową rolę. W 2014 r. wśród 10 najczęściej wybieranych marek samochodów w Niemczech aż 5 pochodziło z fabryk niemieckich przedsiębiorców (Volkswagen, Mercedes, Audi, BMW, Opel). Czy można powiedzieć, że niemieckie samochody są najlepsze i dlatego są najczęściej wybierane przez Niemców, a polskie produkty może nie są na tyle dobre i przegrywają w konkurencji z produktami zagranicznymi? Nie jest to prawdą. Jako przykład można podać polską produkcję mebli, która jest uważana za jedną z najlepszych. Eksport mebli za granicę wynosi 90% produkcji Polskiej o wartości 8 mld euro (w 2014 r. wg Ogólnopolskiej Izby Gospodarczej Producentów Mebli), co czyni nas czwartym eksporterem mebli w skali światowej. Jednak pomimo tak znanych w Europie i na świecie polskich mebli Polacy wybierają meble gorszej jakości i w związku z tym również tańsze, produkowane np. przez

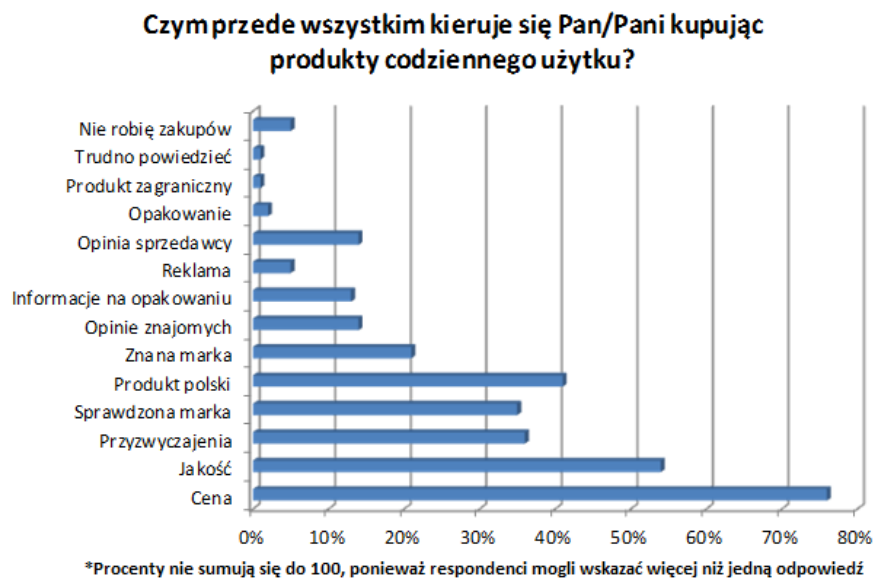
¹³ Ibidem, s. 306-312, 356-360.

¹⁴ Roszkowski W.: op.cit, s. 402.

¹⁵ Ibidem, s. 479.

¹⁶ Informacje o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004-2013, GUS.

Szwecję lub Chiny. Przeprowadzony sondaż wśród polskich konsumentów wykazał, że przeciętny Polak jest w stanie wydać 1000-2000 złotych na nowe meble, przeciętny Niemiec jest w stanie wydać kilka razy więcej¹⁷.

Rys. 1. Wyniki ankiety przeprowadzonej przez CBOS

Fig. 1. The results of a survey conducted by CBOS

Źródło: <http://badania.net/czym-kieruja-sie-polacy-robiac-zakupy/>, dostęp 25.03.2015.

Polacy przywiązują wagę do ceny i stawiają to ponad przywiązanie do rodzinnej marki. Wynika to głównie z tego, że zarówno nasi dziadkowie, jak i ojcowie od zawsze byli zmuszeni oszczędzać i szukać tańszych rozwiązań, ale także z tego, że wysokość zarobków w Polsce jest znacznie niższa niż w krajach zachodnich.

Takie zachowanie wśród Polaków jest bardzo typowe i dotyczy praktycznie wszystkich dziedzin życia. Powoduje to, że polskie firmy przegrywają z konkurencją, a to w rezultacie przekłada się na likwidację zakładów pracy i wzrost bezrobocia w kraju. Z drugiej strony jednak, przez to, że w Polsce płace minimalne są o wiele mniejsze niż za granicą, wielu zagranicznych inwestorów lokuje swoje filie i fabryki na jej terenie. Przykładem może być fabryka samochodów Opel w Gliwicach i Tychach¹⁸. Takie inwestycje nie tylko zapewniają nowe miejsca pracy, lecz także przekazują nową technologię, nowy sposób organizacji i zarządzania przedsiębiorstwem. Są to bardzo cenne, z punktu widzenia polskiego przedsiębiorcy, doświadczenia. Jak wspomniano powyżej, zmiany ustrojowe w Polsce zaszyły stosunkowo niedawno, dlatego też polscy przedsiębiorcy to w większości ludzie urodzeni

¹⁷ www.biznes.newseria.pl/news/krajowy_rynek_mebli,p1389688360, dostęp 25.03.2015.

¹⁸ www.opel.pl/poznaj-opla/gmmp-gliwice/fabryka-opla-w-gliwicach/poznajmy-sie/wczoraj-dzis/fabryka-opla-dzis.html, dostęp 25.03.2015.

jeszcze w czasach PRL, kiedy nie istniały konkurencja i wolny rynek. Polacy dopiero uczą się funkcjonować na wolnym rynku. Zdobytą wiedzę stopniowo przekłada się na polskie realia i wykorzystuje, jednak proces ten zachodzi dość powoli.

Dzięki rozwojowi komunikacji i zniesieniu kontroli na granicach (przyłączenie się do strefy Schengen w 2008 r.) Polacy masowo wyruszyli za granicę w poszukiwaniu lepszej pracy i zarobków, ale także w celach turystycznych¹⁹. Ucieczka obywateli za granicę, w szczególności tych wykształconych (tzw. drenaż mózgów), nie jest korzystna dla państwa, ale z punktu widzenia emigranta jest to bardzo korzystne, przede wszystkim pod względem finansowym (wyższe zarobki), ale też kulturowym. Polacy byli odizolowani od społeczeństwa państw kapitalistycznych. Wiedza na temat ich kultury była często zakłamaną i negatywnie przedstawioną. W dzisiejszych czasach już od najmłodszych lat jesteśmy zapoznawani z kulturą, jaka panuje w krajach wysokorozwiniętych. Służą do tego różne programy, np. wymiany uczniowskiej i studenckiej (np. ERASMUS²⁰), zagraniczne staże (np. Leonardo da Vinci²¹), wycieczki kulturoznawcze itd. Dodatkowo przyczynia się do tego również kultura masowa rozprzestrzeniana za pomocą mediów, a w szczególności telewizji i Internetu. W wyniku tego przeciętny Polak ma możliwość zapoznania się ze zwyczajami, z kulturą i twórczością obywateli innych narodowości. Z jednej strony, jest to korzystny skutek globalizacji, ponieważ wzbogaca obywateli o nowe doświadczenia, które mogą przyczynić się do rozwoju kariery zawodowej czy też wiedzy. Wiedzę taką można przełożyć na rozwój technologiczny, ekonomiczny i kulturowy, na skalę ogólnokrajową. Z drugiej jednak strony, jest to zagrożenie. Polacy mają zwyczaj gloryfikowania innych kultur lub też obniżania wartości polskich produktów czy kultury. Przykładem może być wstyd niektórych przedsiębiorców produkujących w Polsce i nieumieszczanie znaków „Made in Poland”. Społeczeństwo w Polsce żyje w przekonaniu, że kultura zachodu jest o wiele lepsza od kultury polskiej. Takie podejście zawdzięczamy głównie pokoleniu, które wychowało się w czasach PRL, kiedy to amerykańskie produkty, np. coca-cola, kojarzyły się ludziom z symbolem dobrobytu. Dlatego też Polacy chętnie akceptują i przejmują zagraniczne zwyczaje, niejednokrotnie kosztem polskiej tradycji. Można to z łatwością zaobserwować wśród młodych ludzi, jest to tzw. pełna akceptacja kultury globalnej²². Przykładem może być coraz bardziej powszechne obchodzenie święta Halloween przy jednoczesnym zaniedbywaniu własnych świąt katolickich, które mają głęboką tradycję. Innym przykładem może być

¹⁹ Informacje o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004-2013, GUS, <http://stat.gov.pl/>, dostęp 25.03.2015.

²⁰ www.erasmus.org.pl/, dostęp 25.03.2015.

²¹ www.leonardo.org.pl/, dostęp 25.03.2015.

²² Czerny M., Łuczak R., Makowski J.: *Globalistyka. Procesy globalne i ich lokalne konsekwencje*. PWN, Warszawa 2007, s. 89.

tw. format telewizyjny. Są to licencje na produkcję, wykorzystanie nazwy i emisję programu, który był już produkowany na innym rynku. W Polsce są to znane i lubiane przez Polaków programy rozrywkowe (Idol, Top Chef, Master Chef) czy teleturnieje (Najsłabsze ogniwo, Milionerzy). Kultura masowa jest obecna na każdej płaszczyźnie życia. Słuchamy, oglądamy, czytamy, jemy to, co inni, zapominając o naszej własnej muzyce, literaturze, własnym języku, polskich tradycjach itd. Powoduje to stopniowe ubożenie polskiej kultury.

Rozwój technologii, pojawienie się Internetu, międzynarodowych instytucji pozwoliły na swobodny i szybki przepływ informacji. Z punktu widzenia przeciętnego Polaka jest to ogromny postęp. W socjalistycznym kraju, w jakim przyszło żyć większości żyjących dziś obywateli, wszelkie informacje były cenzurowane i zakłamywane (propaganda). W dzisiejszych czasach większość z nich ma swobodny dostęp do informacji, które są rozprzestrzeniane za pomocą prasy, telewizji i Internetu. Dzięki temu Polacy są na bieżąco informowani o wydarzeniach w kraju i na świecie, dlatego też mogą reagować, np. korzystnie inwestować na giełdach papierów wartościowych lub wykorzystać lukę produkcyjną, tworząc własne dobrze prosperujące przedsiębiorstwo. Dodatkowo Internet pozwala na zdobywanie wiedzy, rozszerzanie swoich zainteresowań, kontaktów z innymi ludźmi nie tylko z kraju itd.

Wraz ze wzrostem integracji państwa Polskiego z innymi nasza mentalność jako społeczeństwa się zmienia. Przez zwiększony kontakt z obcokrajowcami, praktycznie w każdej dziedzinie życia, począwszy od nauki, poprzez biznes aż po kulturę, Polacy zmieniają swoje podejście do świata i opinie na różne tematy. To, co jeszcze 30-40 lat temu było nie do pomyślenia, w obecnych czasach jest normą. Staliśmy się bardziej tolerancyjni i liberalni. Zmieniają się również nasze zwyczaje, priorytety, a to z kolei przekłada się na zmianę sposobu życia i zachowania (zmiana modelu rodziny z wielodzietnej, na model 2+1²³).

Jednak nie wszystko, co zagraniczne, jest dobre, albo wręcz lepsze od rodzimego. Nie powinno się o tym zapominać i podczas dokonywania wyborów należy racjonalnie określić zalety i wady wszystkich możliwych opcji.

4. Podsumowanie i wnioski końcowe

Globalizacja, jak każde zjawisko, niesie ze sobą zarówno nowe szanse, jak i zagrożenia. Są one odczuwalne w skali ogólnokrajowej, jak i przez każdego obywatela państwa, które przyłączyło się do procesu globalizacji.

²³ Orłowska R., Żołądkiewicz K.: op.cit, s. 149-165.

To, jakie konkretnie skutki może wywołać globalizacja, zależy od wielu czynników, przede wszystkim od skali występowania zjawiska i od czasu jego trwania. Im więcej dziedzin życia zostaje zglobalizowanych, a więc ekonomia, polityka, kultura itd., tym bardziej widoczne są skutki. Podobnie jest z czasem: im dłużej trwa proces globalizacji, tym bardziej skutki się utrwalają i bardziej wpływają na losy państwa i obywateli. Globalizacja w Polsce pojawiła się stosunkowo niedawno, dlatego też skutki, zarówno te korzystne, jak i niekorzystne, są mniej widoczne niż w krajach wysoko rozwiniętych, gdzie proces globalizacji rozpoczął się już w czasie I wojny światowej i trwa do teraz (z przerwą na wielki kryzys lat 30. i II wojnę światową).

Globalizacja rozwijała się w Polsce w sposób odmienny niż w innych państwach. W państwach zachodniej Europy czy w USA proces ten postępował znacznie wolniej. Społeczeństwo w tych krajach stopniowo przyjmowało nowe nawyki, nowe wzorce zachowań i życia. Natomiast w Polsce globalizacja nastąpiła bardzo szybko; wynikało to głównie z gospodarczej i politycznej izolacji państwa, która w sposób gwałtowny została przerwana w ostatniej dekadzie XX wieku. Po zmianach ustrojowych na polskim rynku pojawiło się bardzo dużo nowych produktów oraz usług i niejednokrotnie wypierały polskie przedsiębiorstwa. Pomimo to gospodarka Polski zanotowała znaczny wzrost.

Rzeczywistość przeciętnego obywatela Polski zmieniła się diametralnie. Były to zmiany zdecydowanie bardziej w dobrym kierunku niż w złym. W konsekwencji tego standard życia Polaków znacznie się poprawił.

Jednak polska mentalność nie uległa tak szybkiej transformacji. Pozostałości po starym systemie objawiają się do dziś w wielu dziedzinach życia. Polskie społeczeństwo nie myśli w kategoriach państwa, lecz jednostkowo. Takie podejście powoduje, że jest się bardziej narażonym na negatywne skutki globalizacji. W przypadku kiedy obywatele mają poczucie własnej społeczności oraz kultury, potrafią zachować swój regionalny charakter i nie utracić tożsamości. Jeżeli jednak obywatele danego kraju nie przejmują się losem innych obywateli, nie myślą przyszłościowo i podejmują decyzję w myśl „jak zaspokoić swoje potrzeby?”, skutki globalizacji mogą być katastrofalne, poczynając od stopniowego upadku rodzimych firm, a kończąc na utracie znaczenia politycznego i ekonomicznego, w najgorszym przypadku również na ubożeniu kultury i jej zanikaniu. Polacy posiadają na ten temat stosunkowo niewielką wiedzę i małe doświadczenie, dlatego są narażeni na niepożądane skutki globalizacji.

Zdaniem autorki, zachowanie się przeciętnego obywatela zglobalizowanego kraju jest złożone i w bardzo dużej mierze zależy od tego, gdzie dany obywatel żyje. Na przykładzie obywatela Polski przedstawiono niektóre specyficzne, a więc charakterystyczne dla naszej społeczności zachowania zarówno społeczne (np. przejmowanie i idealizowanie kultury

zachodniej i amerykańskiej), jak i ekonomiczne (np. małe przywiązanie do produktów rodzimych, kierowanie się ceną i jakością przy wyborze produktów/usług). Przyczyną takiego stanu rzeczy przede wszystkim są: czas trwania procesu globalizacji, ale także kultura, głęboko zakorzenione przekonania i tradycje oraz warunki, w jakich żyje większość obywateli (sytuacja finansowa, dostęp do zaawansowanej opieki medycznej i socjalnej itp.). Czynniki te mają bardzo duży wpływ na spostrzeganie skutków globalizacji i jednocześnie reagowanie na nie. Jednak można zauważyć, że w niektórych aspektach codziennego życia zachowania te nie odbiegają zbytnio od zachowań charakteryzujących obywateli innych zglobalizowanych państw. Przykładem może być emigracja zarobkowa i turystyczna lub wzrost aktywności gospodarczej czy wzrost świadomości ekologicznej. Dlatego też warto przy analizie skutków globalizacji wziąć pod uwagę również historię, kulturę i samą mentalność społeczeństwa państwa zglobalizowanego.

Bibliografia

1. Baldwin R., Martin P., Ottaviano G.: Global Income Divergence, Trade and Industrialization: The Geography of Growth Take-Offs. "Journal of Economic Growth", No. 1(6), 2001.
2. Czerny M.: Globalizacja a rozwój. Wybrane zagadnienia geografii społeczno-gospodarczej świata. PWN, Warszawa 2005.
3. Czerny M., Łuczak R., Makowski J.: Globalistyka. Procesy globalne i ich lokalne konsekwencje. PWN, Warszawa 2007.
4. Kaczmarczyk P.: Współczesna migracje zagraniczne Polaków – skala, struktura oraz potencjalne skutki dla rynku pracy. Fise, Warszawa 2006.
5. Kuciński K.: Glokalizacja. Difin, Warszawa 2011.
6. Orłowska R., Żołądkiewicz K. (red.): Globalizacja i regionalizacja w gospodarce światowej. PWE, Warszawa 2012.
7. Roszkowski W.: Historia Polski 1914-2005. PWN, Warszawa 2006.
8. Rzepka A.: Globalizacja w teorii i praktyce. Silva Rerum, Poznań 2014.
9. Dane GUS, <http://stat.gov.pl>.
10. www.auto-swiat.pl/wiadomosci/sprzedaz-samochodow-niemcy-kupili-3-mln-aut/qwbxy.
11. <http://badania.net/czym-kieruja-sie-polacy-robiac-zakupy>.
12. www.biznes.newseria.pl/news/krajowy_rynek_mebli,p1389688360.
13. www.erasmus.org.pl.
14. www.leonardo.org.pl.
15. www.opel.pl/poznaj-opla/gmmp-gliwice/fabryka-opla-w-gliwicach/poznajmysie/wczoraj-dzis/fabryka-opla-dzis.html.

Abstract

The process of globalization is usually analyzed from the point of view of the country or the world, relatively little attention is paid to about globalization and its consequences for the average citizen living in a globalized countries, eg. in Poland. Globalization has developed in Poland in a different way than in other countries. It took place very quickly. The reality of the average Polish citizen has changed a lot. However, the Polish mentality has not been so rapid transformation. The remains of the "old system" still manifest themselves in many areas of life. This article is presenting, with examples from everyday life, a way of perceiving and responding to some of the effects of globalization for the average Pole. Characteristic social and economic behavior is the result of historical event, tradition and culture and short duration the process of globalization.